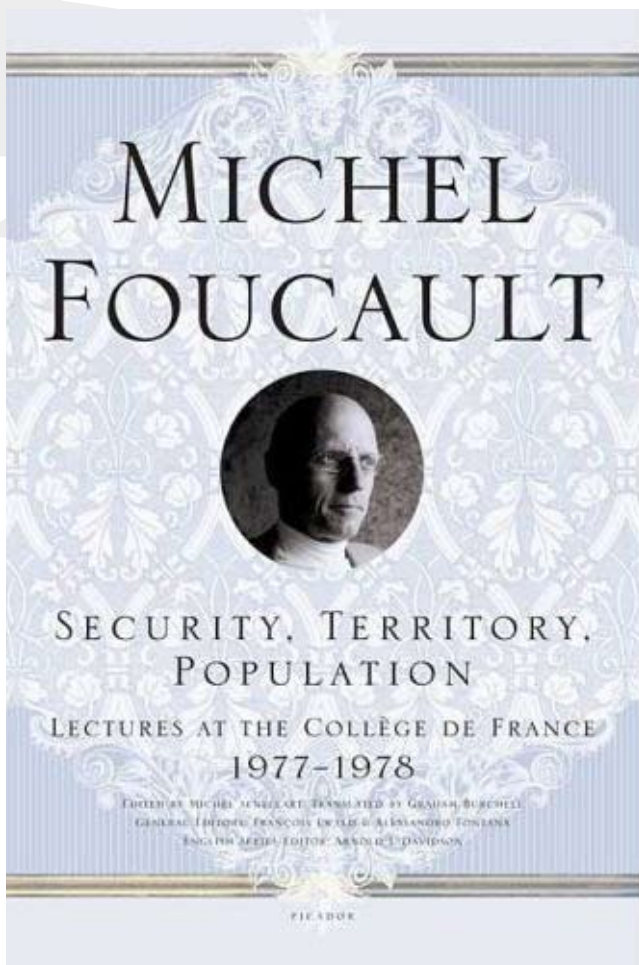

Simona Bezjak

Michel Foucault: Security, Territory, Population: Lectures at the Collège de France, 1977-1978.

New York: Palgrave Macmillan, 2007.

Kula, let. 1, št. 2, 2008, str. 80-82.

Sklop predavanj, ki jih je Michel Foucault izvajal na Collège de France od leta 1969 pa vse do svoje smrti leta 1984, je svoj čas navduševal velik krog slušateljev. S knjižnimi izdajami teh predavanj, ki vsaka zase predstavljajo temeljno referenčno literaturo domala vsem družboslovnim in humanističnim področjem, pa bogata Foucaulteva dediščina postaja dostopna tudi širšemu krogu zainteresiranega bralstva. Knjiga *Varnost, ozemlje, populacija*, ki obsega vseh trinajstih predavanj, ki jih je Foucault izvedel od januarja do aprila 1978, je odslej, prevedena po francoskem izvorniku, na voljo tudi angleško

beročemu bralcu.

Osrednja nit predavanj je koncept političnega upravljanja, za katerega je Foucault skoval izraz *gouvernementalité* oziroma *governmentality*. Že leta 1976, ko je začel predavati o biooblasti, je Foucault nakazal svoj ponovni obrat k preučevanju politične oblasti. Pričujoča knjiga, v kateri je Foucault še podrobneje razdelal svojo politično misel, bralcu in bralki ponuja uvid v procese nastajanja modernega sveta in še posebej moderne politike. Z neologizmom *governmentality* oziroma *gouvernementalité*, ki etimološko izvira iz latinske besede *gubernare* (ki že v srednjem veku pri prenosu v staro francoščino doživi spremembo črk b → v in u → o) in pomeni krmariti oziroma upravljati, je namreč poimenoval tako novo obliko politične oblasti, ki je na Zahodu začela nastajati v šestnajstem stoletju, kot tudi način delovanja te oblasti. Začetki političnega upravljanja in njegovih teoretskih ter praktičnih artikulacij so po Foucaultu povezani z nastankom nove politične realnosti, ki sta jo na začetku moderne dobe zaznamovala predvsem dva politična procesa: na eni strani je šlo za zaton razvejanih fevdalnih oblasti in vzpostavljanje centraliziranih modernih držav; po drugi strani pa za proces verske decentralizacije, za reformacijsko in protireformacijsko gibanje, ki sta religiji odvzeli vlogo temeljnega družbenega veziva, prostor za artikulacijo uporov pa prestavili iz sfere religije v polje političnega.

Temeljni teoretski doprinos knjige *Varnost, ozemlje, populacija* je v tem, da nam prikazuje nastanek, zgodovino in način delovanja moderne upravljavske oblasti, pri čemer je avtor združil in teoretsko nadgradil vse svoje dotedanje konceptualizacije politične oblasti. S tega vidika bi knjigo v skladu s Foucaultevim besednjakom lahko imenovali tudi genealogija političnega upravljanja. Te genealogije se avtor loteva na način, da nas popelje v čas nastajanja moderne države in namsprecejšneronatančnosti prikaže postopke ter tehnike, s pomočjo katerih je moderna administrativna država iznašla posebne lastne oblike racionalnosti, na katerih se je zasnova in s katerimi je kasneje, predvsem od osemnajstega stoletja dalje, učinkovito upravljala ne samo populacije, ampak tudi domala vsa področja človekovega

življenja. Seveda tudi v tem delu država ne predstavlja začetne točke Foucaulteve teorije politične oblasti, ravno obratno. Podobno, kot nam je v prejšnjih delih prikazoval pomene segregacijskih tehnik za psihiatrijo, discipline za pravni sistem ali biopolitike za medicinske institucije, nam tokrat politično upravljanje prikaže kot široko politično okolje, znotraj katerega je moderna država razvila sklop institucij, postopkov, tehnik, analiz, kalkulacij in taktik, ki so jo spravljale v delovanje.

Odkrivanja teh raznolikih in pogosto prikritih ter subtilnih oblastnih mehanizmov se je Foucault lotil v trinajstih večernih predavanjih, ki so v knjigi predstavljena kot ločena poglavja. Predvsem v prvih treh poglavjih avtor teoretizira upravljavsko oblast tako, da jo zoperstavlja koncepciji oblasti, ki jo je razvijal dotlej. Politično upravljanje ni pravna oblast, niti ne kaznuje ali disciplinira, temveč ohranja in varuje. Pomeni paradigmatški prehod od aparatov zakona in discipline k dispozitivu varnosti, ki je po Foucaultu sočasen s prehodom od merkantilističnega k fiziokratskemu programu gospodarske regulacije in predstavlja obliko oblasti, ki se je od osemnajstega stoletja dalje preko populacije razprostrla v kompleksnost družbe same. Le-ta je hkrati z ekonomijo, religijo in drugimi področji takrat postala polje intervencije in regulacije politične oblasti.

Po poglavjih, ki nam pomagajo razumeti politično upravljanje kot skupek institucij, taktik in mehanizmov, ki imajo za prvo tarčo populacijo, za temeljno obliko vednosti politično ekonomijo, varnostni aparati pa jim predstavljajo glavni tehnični instrument, se Foucault v tretjem, še posebej pa v četrtem in petem poglavju osredotoči na začetke teoretskih artikulacij te oblasti v zgodovini politične misli. Pravi, da védenje, ki se je takrat izkazalo za produktivno, ni zadevalo odgovorov klasične politične filozofije o najboljši obliki vladanja ali o njenih legitimnih temeljih, temveč o tem, kako najbolj učinkovito upravljati državo. Ključno je bilo torej vprašanje, ki se v svojem temelju bistveno razlikuje od vprašanj, na katera je v Vladarju odgovarjal Machiavelli, kajti medsebojno rivalstvo evropskih držav, še pred vzpostavitvijo vestfalskega sistema ravnotežja, je od držav zahtevalo, da so se začele ukvarjati »same s seboj«, da so začele proizvajati specifične oblike vednosti o »sebi« oziroma o tem, kako organizirati in oblikovati svojo oblast na učinkovit način. Teoretske nastavke političnega upravljanja in odprtje polja moderne politične misli Foucault zato najde v množici anti-machiavellistične literature, ki je izhajala iz predpostavke, da se oblast ne izvaja nad ozemljem, temveč nad prebivalci, ki to ozemlje naseljujejo.

Predvsem v šestem, sedmem, osmem in devetem poglavju Foucault politično upravljanje ilustrira z opisom neke vrste prototipne oblike te oblasti, ki jo imenuje

pastirska ali pastoralna oblast. Ena izmed temeljnih značilnosti te oblike oblasti, ki je bila značilna za stare vzhodne civilizacije, na Zahodu pa jo je razvilo krščanstvo, Foucault pa o njej pogosto piše tudi v drugih delih, je v tem, da sprejema odgovornost za življenje posameznikov v celoti. Po Foucaultu je na moderno oblast in moderno državo treba gledati kot na novo in posvetno obliko te oblasti, ki z različnimi mehanizmi usmerja vedenje populacije, vpliva na njeno delovanje in ga tudi strukturira.

Po opisu prehoda od pastorale duš k političnemu upravljanju oziroma k oblasti kot »delovanju na delovanje« v desetem in enajstem poglavju najdemo podrobnejšo analizo posebne oblike racionalnosti, ki jo proizvede moderna država. Ta racionalnost, ki jo Foucault imenuje razlog države (*raison d'État*), je državi omogočila, da se je ohranila, da je delovala in da se je nenazadnje vzpostavila kot upravljavec družbenih odnosov. Njena temeljna ideja je v tem, da je za državo ključnega pomena, da razpolaga s specifičnimi oblikami vednosti o moči države in sredstvih njenega povečanja. Po Foucaultu je država na podlagi te racionalnosti, ki so jo teoretsko najbolj artikulirali ravno v deželah, ki so imele največje težave vzpostaviti se kot moderne države, začela razvijati tudi svoje državne aparate, razne službe in politične tehnologije, ki so ji omogočili, da je lahko prečila obstoječe oblastne odnose, jih inkorporirala vase in jih učinkovito upravljala. To, kar je po Foucaultu bistveno v moderni, torej ni etatizacija družbe, ampak *governmentalizacija* države. Če je moč reči, da je bila funkcija te politične racionalnosti (ki jo Foucault še posebej razloži z vidika nastanka diplomatsko-vojaške tehnologije in iskanja ravnotežja evropskih sil, ki kasneje postane eno izmed vodilnih načel post-vestfalske Evrope) upravljanje države navzven, lahko rečemo tudi, da je bila funkcija teorije o policiji (Polizeiwissenschaft), o kateri beremo predvsem v dvanajstem in trinajstem poglavju, upravljanje države navznoter.

Tako policija, ki v zgodnji moderni ni pomenila institucije ali mehanizma, ki deluje znotraj države, temveč upravljavsko tehnologijo svojsko državi, torej področja, tehnike in tarče, ki jih je država lahko upravljala oziroma kamor je lahko intervenirala, kot vojaško-diplomatski aparat, ki je državo usposabljal za igro rivalstva med državami, sta predstavljala ključni element pri ohranjanju dinamičnega razmerja sil in notranjega reda, in sicer na način, da je bila skrb za produktivnost, zdravje, blagostanje in rast populacije hkrati konstitutivna tudi za državo.

Vsi ti elementi upravljavske oblasti in njena genealogija, ki jih je izčrpno predstavil Foucault, pa seveda nimajo zgolj zgodovinske teoretske vrednosti. Predavanja so danes že postala najpomembnejši navdih študijam upravljavskih tehnologij (*governmentality studies*),

ki predstavljajo pomembno šolo post-foucaultevske metodologije in pomenijo študij sodobnih, predvsem liberalnih oblastnih tehnologij. To pomeni, da knjiga *Varnost, ozemlje, populacija* ne predstavlja zgolj zanimivega branja za vse tiste, ki jih zanima študij oblasti nasploh ali zgodovina nastajanja moderne države. Knjiga predstavlja

tudi obvezno branje in bogat konceptualni aparat za vse resne analize sodobne (postmoderne) oblasti.

Datum prejema prispevka v uredništvo: 20. 10. 2008.